

מראה מקומות מסכת פסחים - פרק ראשוןאין ביעור חמץ אלא שריפה 15.1. פסחים ה. "תניא נמי הכי אך" עד ה: "ושמע מינה הבערה לחלק"

תניא נמי הכי: אך ביום הראשון תשביתו שאר מבתיכם - מערב יום טוב, או אינו אלא ביום טוב עצמו - תלמוד לומר לא תשחט על חמץ דם זבחי - לא תשחט את הפסח ועדיין חמץ קיים, דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר: אינו צריך, הרי הוא אומר אך ביום הראשון תשביתו שאר מבתיכם וכתוב כל מלאכה לא (תעשו) + מסורת הש"ס: [יעשה בהם] + ומצינו להבערה שהיא אב מלאכה. רבי יוסי אומר: אינו צריך, הרי הוא אומר ידאך ביום הראשון תשביתו שאר מבתיכם - מערב יום טוב, או אינו אלא ביום טוב - תלמוד לומר: אך - חלק. ואי ביום טוב עצמו - מי שרי? הא איתקש השבת שאור לאכילת חמץ, ואכילת חמץ לאכילת מצה! - אמר רבא שמע מינה מדברי עקיבא תלת; שמע מינה: אין ביעור חמץ אלא שריפה

2. פסחים כז: "תניא א"ר יהודה אין בעור חמץ" עד כה. "אמר רב יוסף"

תניא, אמר רבי יהודה: אין ביעור חמץ אלא שריפה. והדין נותן: ומה נותר שאינו בבל יראה ובל ימצא - טעון שריפה, חמץ שישנו בבל יראה ובל ימצא - לא כל שכן שטעון שריפה? אמרו לו: כל דין שאתה דן תחלתו להחמיר וסופו להקל - אינו דין. לא מצא עצים לשורפו - יהא יושב ובטל? והתורה אמרה בתשביתו שאר מבתיכם - בכל דבר שאתה יכול להשביתו. חזר רבי יהודה ודנו דין אחר: נותר אסור באכילה וחמץ אסור באכילה, מה נותר בשריפה - אף חמץ בשריפה. אמרו לו: נבילה תוכיח, שאסורה באכילה ואינה טעונה שריפה. אמר להן: הפרש; נותר אסור באכילה ובהנאה, וחמץ אסור באכילה ובהנאה. מה נותר טעון שריפה - אף חמץ טעון שריפה. - אמרו לו: שור הנסקל יוכיח, שאסור באכילה ובהנאה - ואינו טעון שריפה. - אמר להן: הפרש; נותר אסור באכילה ובהנאה וענוש כרת, וחמץ אסור באכילה ובהנאה וענוש כרת. מה נותר בשריפה - אף חמץ בשריפה. - אמרו לו: חלבו של שור הנסקל יוכיח, שאסור באכילה ובהנאה וענוש כרת - ואין טעון שריפה חזר רבי יהודה ודנו דין אחר: נותר ישנו בבל תותירו, וחמץ בבל תותירו. מה נותר בשריפה - אף חמץ בשריפה. אמרו לו: אשם תלוי וחטאת העוף הבא על הספק, לדבריך, יוכיחו: שהן בבל תותירו. שאנו אומרים בשריפה - ואתה אומר בקבורה! שתק רבי יהודה

3. רמב"ם הל' חמץ ומצה א:ג.

אינו לוקה משום לא יראה ולא ימצא אלא א"כ קנה חמץ בפסח או חימצו כדי שיעשה בו מעשה, אבל אם היה לו חמץ קודם הפסח ובא הפסח ולא ביערו אלא הניחו ברשותו אף על פי שעבר על שני לאוין אינו לוקה מן התורה מפני שלא עשה בו מעשה, ומכין אותו מכת מרדות

והידושי ר' חיים שם

אינו לוקה משום לא יראה ולא ימצא אלא אם כן קנה חמץ בפסח או חימצו כדי שיעשה בו מעשה, אבל אם היה לו חמץ קודם הפסח ובא הפסח ולא ביערו אלא הניחו ברשותו אע"פ שעבר על שני לאוין אינו לוקה מן התורה מפני שלא עשה בו מעשה עכ"ל

וכבר הקשו דאיך לוקה כלל על לאוי דלא יראה ולא ימצא, והרי בפסחים דף צ"ה [ע"א] מבואר להדיא דלאוי דלא יראה ולא ימצא הויין לאו הניתק לעשה דתשבתו, וקשה על הרמב"ם שפסק דבקונה חמץ בפסח דהוי מעשה לוקה, וע"ע

ונראה בזה, דהנה הגרע"א הקשה על הטור שכתב דלר' יהודה דחמץ מצותו בשריפה אפרו מותר כדין כל הנשרפין דאפרן מותר, ולרבנן דהשבתתו בכל דבר אפרו אסור כדין הנקברין, והקשה על זה הגרע"א דלפי מה שכתבו התוס' דהא דנשרפין אפרן מותר ונקברין אפרן אסור הוא משום דנשרפין איכא מצוה בשריפתן וע"כ הוי נעשית מצותן, משא"כ נקברין דליכא שום מצוה בקבורתן ורק משום תקלה ולא הוי נעשית מצותן, וא"כ בחמץ דגם אם השבתתו בכל דבר הלא איכא מצוה דתשבתו א"כ הא צריך להיות לכו"ע אפרן מותר. ונראה דלא דמי המצוה של תשבתו דהשבתתו בכל דבר למצות שריפה, דמצות תשבתו בשארי השבתות הוי עיקר המצוה שלא יהא להבעלים חמץ, משא"כ אם מצותו בשריפה הוי מצוה שחייל בהחפצא של החמץ דחלה בו דין שריפה, ולענין היתר דנעשית מצותו בעינן דוקא שיהא נעשית מצותו בהחפצא אז ניתר החפץ, ולא כשהבעלים קיימו מצוה דרמיא עלייהו יהא ניתר בזה החפצא, וע"כ שפיר מחלק הטור בין השבתתו בכל דבר ובין שריפה, דאם השבתתו בכל דבר רק הבעלים קיימו מצוה שאין להם חמץ, וע"כ לא הותר האפר, משא"כ אם מצותו בשריפה דנעשה המצוה בהחפצא והוי נעשית מצותו וע"כ הותר האפר

ולפ"ז הרי מיושבים היטב דברי הרמב"ם דלוקין על לאוי דלא יראה ולא ימצא, דהטעם דלא חשוב לאו הניתק לעשה צ"ל דהוא משום דס"ל דהך תשבתו עיקרו הוא איסור עשה שלא יהא לו חמץ והוי כמו כל דברים האסורין בעשה ולא תעשה דלא הוי ניתק לעשה, וא"כ לא שייך זאת אלא אם נימא דהשבתתו בכל דבר, וכמו שנתבאר דלמ"ד השבתתו בכל דבר עיקר הקרא דתשבתו הוא שלא יהא להם חמץ, משא"כ אם נימא דמצותו בשריפה א"כ הויא מצוה הנעשית בגוף החפץ, ואז פשיטא דהוי ניתק לעשה כמו שריפת נותר וכדומה. ואפילו אם נימא דגם לדידיה נכלל בהך דתשבתו איסורא שלא יהא להם חמץ, אבל חיוב השריפה שבחמץ הא פשיטא דהוי מצות עשה כשארי דברים הטעונים שריפה, וכיון דגם זה נכלל בהקרא א"כ פשיטא דמיחשב על ידי זה ניתק לעשה. ולפ"ז הרי ניחא דעת הרמב"ם, דסוגית הגמ' בפסחים דף צ"ה שהבאנו הא קיימא אליבא דר' יהודה וכמבואר בסוגיא שם, ולר"י דס"ל דמצותו בשריפה פשיטא דהוי ניתק לעשה, משא"כ הרמב"ם דפסק בפ"ג מהל' חמץ ומצה דהשבתתו בכל דבר, וא"כ ליכא בהך דתשבתו רק איסור עשה לחוד שלא יהא להם חמץ, ע"כ שפיר פסק דלא הוי ניתק לעשה ולוקין עליו וכמו שנתבאר

4.מרדכי פסחים סימן תקמ"ד "כ' רבינו אבי העזרי" עד "אך בכלאי הכרם"

כ' רבינו אבי העזרי דכל איסורין שבתורה [רמז תקמה] שרי לאוכלן שלא כדרך הנאתן או ליהנות מהן שלא כדרך הנאתן וכל שכן מאפרן דתנן כל הנשרפין אפרן מותר ומעשה בא לידי ושאלוני מהו לשרוף שרץ אחד טמא ולשתות האפר לרפואה והשבתי דמותר דכל הנשרפין אפרן מותר

5.פסחים יב: "א"ר יהודה אימתי" עד "אלא אמר רבא"

אמר רבי יהודה: אימתי - שלא בשעת ביעורו, אבל בשעת ביעורו - השבתתו בכל דבר

ורש"י שם

אימתי - אני אומר אין ביעור חמץ אלא שריפה

6.תוס פסחים יב: ד"ה אימתי "ומפר"ת בשלא" עד סוף התוס'

ומפר"ת דשלא בשעת ביעורו היינו שש שרוב העולם מבערין בשש כתיקון חכמים וטעם משום דליף מנותר והיינו לאחור איסורו אבל בשעת ביעורו דהיינו בשש כיון שאינה מצוה לבערו אלא מדרבנן השבתתו בכל דבר וכן איתא בירושלמי פרק כל שעה

7.רמ"א אורח חיים תלד:ב

13.רא"ש פסחים ב:ג

מתני' רבי יהודה אומר אין ביעור חמץ אלא שריפה. וחכ"א מפרר וזורה לרוח או מטיל לים

גמ' [דף כה ע"א] איבעיא להו מפרר וזורה לרוח ומפרר ומטיל לים או דילמא מפרר וזורה לרוח אבל מטיל לים בעיניה. ופליגי רבה ורב יוסף. רבה אמר חמץ לשאר נהרות בעי פירור. ורב יוסף אמר חמץ כיון דמאיס לא בעי פירור. והלכתא כרבה* (ג) ורש"י פסק כר' יהודה משום דסתם לן תנא כוונתיה בפרק בתרא דתמורה (דף לג ב) דחשיב חמץ בכלל כל הנשרפין. ואע"ג דשתק ר' יהודה. אנן לא שתקינן. דלא איתותב אלא מדברי עצמו. וכן פסק בספר המצות (עשין לט) וכן פסק הרב הברצלוני ז"ל והביא ראיה מדאמר רבא לעיל (דף ה א) ש"מ אין ביעור חמץ אלא שריפה. (ד) והגאונים פסקו כחכמים וכן כתב בעל העיטור ז"ל וכן כתב ה"ר יונה ז"ל. ואי משום סתמא דתמורה קי"ל בתרי מסכתות אין סדר ואם כן הלכה כרבים ואי תיקשי לך רבנן גופייהו לילפו מנותר דלדידהו ליכא פירכא (ה) וי"ל דלדידהו איכא לאקשוויי מה לנותר שכן קדש (ו) לכך ראוי להחמיר ולשורפו ושריפה חמורה כדאי' בשילהי תמורה (שם) (ז) אם רצה להחמיר על עצמו לשרוף את הנקברין רשאי ולפירוש ר"ת ז"ל דמפרש (פ"ק דף יב) בשעת ביעורו השבתתו בכל דבר היינו בשעה ששית דאז רגילין העולם לבערו אין נפקותא בפסק זה כולי האי דאין אדם משהה חמצו עד אחר חצות (ח) ואף לפירוש רש"י בשעה חמישית מודה שמבערו בכל דבר

14.רש"י פסחים כז: ד"ה שאם לא מצא

בתמיה, ואף על גב דאמרינן בפרק קמא /פסחים/ (יב, ב) לר' יהודה, אבל בשעת ביעורו - השבתתו בכל דבר, גבי פלוגתייהו מיהא קולא היא, במי שהוא רוצה לצאת בשיירא, או בתוך שלשים, דאמרינן: זקוק לבער, וכשאין עצים לשורפו - יהא יושב ובטל, ולא יבערנו